

پیش شرط‌ها و پیامدهای قصد اشتراک دانش در بین دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه علوم پزشکی شیراز

مجتبی کفاشان کاخکی^۱، سهیلا کمال‌زاده^۲، آرزو نجی^۳، مریم رجبی^۴

چکیده

هدف: هدف این مقاله، شناسایی میزان تأثیر پیش‌شرط‌های قصد اشتراک دانش بر پایه نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده «آجزن» (۱۹۹۱) و بررسی پیامدهای رفتاری آن بر مبنای نظریه «نوناکا و تاکوچی» (۱۹۹۵) است.

روش: پژوهش انجام شده از نوع پیمایشی است. جامعه آماری پژوهش را دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه علوم پزشکی شیراز تشکیل داده‌اند و نمونه انتخاب شده، ۲۸۹ نفر از دانشجویان این دانشگاه بود. ابزار گردآوری داده‌ها، پرسش‌نامه بود و از الگویابی معادلات ساختاری برای تجزیه و تحلیل داده‌ها استفاده شد.

یافته‌ها: یافته‌های پژوهش نشان داد نگرش، هنجارهای ذهنی، باورهای رفتاری و باورهای هنجاری بر قصد اشتراک دانش تأثیر می‌گذارند. قصد اشتراک دانش تأثیری مستقیم و معنادار بر انواع رفتارهای فرد در خصوص اشتراک دانش دارد. همچنین رفتارهای درون‌دهی بر ترکیب؛ ترکیب بر تعاملی؛ تعاملی بر برون‌دهی تأثیر می‌گذارند. رابطه مستقیم و معناداری نیز بین رفتارهای درون‌دهی و برون‌دهی شناسایی شد. یکی دیگر از نتایج قابل توجه در این تحقیق، نقشی است که نگرش بر متغیرهای تأثیرگذار الگو دارد.

۱. استادیار گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی دانشگاه فردوسی مشهد. kafashan@ferdowsi.um.ac.ir

۲. کارشناس ارشد مدیریت فناوری اطلاعات (مدیریت دانش) دانشگاه فردوسی مشهد.

Kamalzadeh.1387@yahoo.com

۳. کارشناس ارشد مدیریت فناوری اطلاعات (مدیریت کسب و کار) دانشگاه فردوسی مشهد.

arezoonaji@gmail.com

۴. کارشناس ارشد مدیریت فناوری اطلاعات (مدیریت دانش) دانشگاه فردوسی مشهد.

Rajabi.maryam20@gmail.com

نتایج تحقیق نشان داد نگرش به‌طور مستقیم بر هنجارهای ذهنی، قصد اشتراک دانش و رفتارهای درون‌دهی و برون‌دهی تأثیر دارد.
کلیدواژه‌ها: اشتراک دانش، قصد اشتراک دانش، رفتار برنامه‌ریزی‌شده، دانشگاه علوم پزشکی شیراز.

مقدمه

تسهیم دانش به‌عنوان یک فعالیت طبیعی و روزمره، بیش از هر سازمان دیگری در مؤسسه‌های علمی و دانشگاه‌ها، گردهمایی‌ها و نشریه‌های دانشگاهیان در جریان بوده و نشان‌دهنده ماهیت این سازمان‌ها و گرایش دانشگاهیان به اشتراک دانش است (چنگ^۱ و دیگران، ۲۰۰۹). دانشگاه‌ها با داشتن امکانات تحقیقاتی گسترده، نقش اصلی را در خلق و انتشار دانش بازی می‌کنند. همچنین، نقش مهمی در انتقال دانش به سازمان‌های دیگر، محیط‌های کسب و کار یا مؤسسه‌های فرهنگی و اجتماعی و نیز حمایت از یادگیری از طریق برنامه‌های آموزشی ایفا می‌کنند. انتظار می‌رود دانشگاه‌ها رویکردی فعال به توسعه فرایندهای مدیریت دانش در پیش داشته باشند. بنابراین باید درک درستی از نحوه مدیریت دقیق و بهینه‌سازی ارزش‌داری‌های دانشی خود داشته باشند (فول‌وود^۲ و دیگران، ۲۰۱۳). در محیط‌های دانشگاهی، به اشتراک‌گذاری دانش می‌تواند مهم‌ترین فرایند مدیریت دانش تلقی شود زیرا بخش عمده‌ای از جامعه آن با دانش و فرایند اشتراک آن سروکار دارند (تریهان و کوشواها^۳، ۲۰۱۲). در چنین محیطی، اشتراک دانش مؤثر تضمین می‌کند که آیا افراد این مجموعه قادر به تحقق بخشیدن و توسعه قابلیت‌های خود به‌طور کامل هستند یا خیر. اگرچه به اشتراک‌گذاری دانش در دانشگاه‌ها می‌تواند فواید بسیار زیادی را ایجاد کند، به‌عنوان یکی از مسائل و چالش‌های بنیادین مدیریت دانش در محیط‌های سازمانی (مانند دانشگاه‌ها) نیز مطرح است (ساد^۴، ۲۰۱۳). چنانکه «عبدالله^۵ و همکاران» (۲۰۱۱) اشاره می‌کنند، با توجه به نقش

1. Cheng
2. Fullwood
3. Trehan & Kushwaha
4. Saad
5. Abdullah

دانشگاهیان به ویژه دانشجویان تحصیلات تکمیلی در فرایند اشتراک دانش، بررسی ادراک‌ها و تمایل‌های آنان در این فرایند ضروری است. پژوهش حاضر در تلاش است تا ضمن شناسایی عوامل مؤثر بر «قصد اشتراک دانش» در بین دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه علوم پزشکی شیراز، بر مبنای نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده «آجزن»^۱ (۱۹۹۱) با استفاده از نظریه «نوناکا و تاکوچی»^۲ (۱۹۹۵) پیامدهای قصد اشتراک دانش آنها را نیز بررسی کند. بر این پایه می‌توان تأثیر قصد اشتراک دانش را بر انواع رفتارهای پس از آن مشخص و روابط متصور شده بین این رفتارها را ترسیم کرد.

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

باورهای رفتاری

در الگوی رفتار برنامه‌ریزی شده «آجزن» (۱۹۹۱) باورهای رفتاری^۳ پایه اطلاعاتی است که در نهایت رفتار فرد را تعیین می‌کنند. باورهای رفتاری در فرایند رفتار برنامه‌ریزی شده می‌تواند نادرست و یا منعکس‌کننده افکار واهی نیز باشد. با وجود این، باورها هدایت‌کننده رفتار و قصد رفتاری افراد است. تأثیر باورهای رفتاری بر باورهایی که در رابطه با عواقب احتمالی یک رفتار شناخته می‌شوند، نیز مشهود است (آجزن و دیگران، ۲۰۱۱). از این رو، به باور «آجزن و همکاران» (همان) باورهای رفتاری تعیین‌کننده نگرش فرد نسبت به انجام رفتار خاصی است. افزون بر این، باورهای رفتاری نشان‌دهنده ارزیابی مثبت یا منفی فرد از انجام رفتار است و تأثیر آن بر قصد رفتاری می‌تواند از فردی به فرد دیگر متفاوت باشد (لو^۴ و دیگران، ۲۰۰۵). به اعتقاد «فیش‌بین و آجزن»^۵ (۲۰۱۰) قدرت باورهای رفتاری تعیین‌کننده، روند تراکمی و در حال توسعه نگرش کلی فرد نسبت به رفتاری خاص است. پژوهش‌های پیشین رابطه مستقیم و معنادار بین باورهای

1. Ajzen
2. Nonaka and Takeuchi
3. Behavioral Beliefs
4. Lu
5. Fishbein & Ajzen

رفتاری و قصد فرد را تأیید کرده‌اند (متیسون^۱، هو^۲ و دیگران، ۱۹۹۹؛ بامبرگ^۳ و دیگران، ۲۰۰۳).

باورهای هنجاری

به باورهای فرد در رابطه با انتظاراتها و رفتارهای دیگران «باورهای هنجاری»^۴ گفته می‌شود که تعیین‌کننده هنجارهای ذهنی فرد است (آجزن و دیگران، ۲۰۱۱). به باور «آجزن» (۲۰۱۲) تقویت باورهای هنجاری به واسطه انگیزه سبب بهبود پیش‌بینی هنجارهای ذهنی فرد می‌شود. از این‌رو، باورهای هنجاری، مجموعه هنجارهایی از دیدگاه فرد است که بر پایه تجربه اجتماعی پیشین او به وجود می‌آید. برای پایه، باورهای هنجاری شامل شناسایی قابل قبول بودن یک رفتار خاص از نگاه دیگران است و می‌تواند در بردارنده دیدگاه فرد درباره میزان پذیرش رفتاری خاص در یک جامعه باشد (بروتوسکا^۵ و دیگران، ۲۰۱۴). نتایج پژوهش‌های پیشین نشان‌دهنده تأثیر معنادار باورهای هنجاری افراد بر هنجارهای ذهنی و قصد به اشتراک‌گذاری دانش است (باک^۶ و دیگران، ۲۰۰۵؛ ایبرگیمووا^۷ و دیگران، ۲۰۱۲).

باورهای کنترلی

باورهای مرتبط با عوامل تسهیل‌کننده و یا عوامل بازدارنده، باورهایی کنترلی^۸ هستند که تعیین‌کننده کنترل رفتاری درک‌شده فرد می‌باشند (آجزن و دیگران، ۲۰۱۱). باورهای کنترلی بر اساس تجربه‌های رفتاری گذشته، اطلاعات دست دوم، مشاهده‌های مستقیم از تجربه‌های دیگران و عوامل دیگری است که سبب افزایش یا کاهش توانایی درک انجام

1. Mathieson
2. Hu
3. Bamberg
4. Normative Beliefs
5. Brutovská
6. Bock
7. Ibragimova
8. Control Beliefs

رفتار خاصی می‌شود (بل^۱، ۲۰۱۳).

نگرش

نگرش^۲ بر مبنای مقادیر برون‌دادهای مورد انتظار شکل گرفته و بر پایه ارزش‌گذاری برون‌دادها ارزیابی می‌شود (کالافاتیس^۳ و دیگران، ۱۹۹۱). همسوبا دیدگاه «آجزن» (آجزن، ۲۰۱۰) نگرش به گرایش مطلوب یا نامطلوب فرد، به قصد تکرار یک رفتار خاص نسبت داده می‌شود. زمانی که فرد معتقد است به اشتراک‌گذاری دانش می‌تواند رفتار و هنجارهای ذهنی خود و دیگران را بهبود ببخشد، نگرش مثبت‌تری نسبت به اشتراک‌گذاری دانش پیدا خواهد کرد (تیسای^۴ و دیگران، ۲۰۱۲). نگرش قوی‌ترین پیش‌بینی‌کننده از قصد انجام فعالیت یا یک رفتار خاص است. از این لحاظ، درک و شناخت نگرش افراد در فرایند اشتراک دانش ضروری است (بل، ۲۰۱۳). نگرش دلیل پاسخ و یا عدم پاسخ فرد در مقابل یک رویداد یا بروز یک رفتار خاص است. پژوهش‌های پیشین رابطه بین نگرش و قصد رفتاری فرد به اشتراک دانش را اثبات کرده‌اند. نتایج پژوهش «نم و ون»^۵ (۲۰۱۶) نشان داد نگرش قوی‌ترین تأثیر را بر قصد رفتاری فرد برای اشتراک دانش دارد. همسوبا این یافته، «دینگ و ان‌جی»^۶ (۲۰۰۹)، «ایسلام^۷ و همکاران» (۲۰۱۳) و «کاسیراولو^۸ و همکاران» (۲۰۱۳) نیز ارتباط قابل توجهی بین نگرش، قصد و رفتار اشتراک‌گذاری دانش یافته‌اند. همچنین، نتایج مطالعات «ژانگ و فای‌ان‌جی»^۹ (۲۰۱۲)، «ایبراگیمووا^{۱۰} و همکاران» (۲۰۱۲) و «کیم و کو»^{۱۱} (۲۰۱۴) نشان داد که نگرش بر قصد اشتراک دانش تأثیر مستقیم و معناداری دارد.

1. Bell
2. Attitude
3. Kalafatis
4. Tsai
5. Nam and Van
6. Ding & Ng
7. Islam
8. Kathiravelu
9. Zhang and Fai Ng
10. Ibragimova
11. Kim & Ko

هنجارهای ذهنی

هنجارهای ذهنی^۱ مفهومی مستقل از نگرش فرد نسبت به رفتاری خاص است. افراد می‌توانند به طور ذاتی نگرشی مطلوب نسبت به یک رفتار داشته باشند. در عین حال، فشارهای اجتماعی درک شده می‌تواند مانع بروز آن رفتار شود. همچنین، فرد می‌تواند نگرشی منفی نسبت به رفتار و هنجارهای ذهنی مطلوب داشته باشد. «آجزن» (۲۰۱۲) معتقد است رویدادهای بسیاری می‌تواند سبب شکل‌گیری باورهای رفتاری و هنجاری ذهنی موازی گردد. از نظر «فیش‌بین و آجزن» (۲۰۱۰) هنجارهای ذهنی، فشار اجتماعی درک شده‌ای برای انجام یک رفتار شمرده می‌شوند. در نتیجه، هنجارهای ذهنی عاملی تعیین‌کننده و مستقیم بر قصد انجام رفتار تلقی می‌گردند (۲۰۱۳). پژوهش‌های پیشین هنجارهای ذهنی را شرط لازم و ضروری در قصد اشتراک دانش دانسته و رابطه مثبت و معنادار بین هنجارهای ذهنی و قصد اشتراک دانش را تأیید کرده‌اند (باک و دیگران، ۲۰۰۵؛ ته و یونگ^۲، ۲۰۱۱).

کنترل رفتاری درک شده

کنترل رفتاری درک شده^۳، به فرایندی گفته می‌شود که از عوامل خاصی مانند عناصر هنجاری و کنترل درک شده اثر می‌پذیرد. این عناصر رفتاری بر قصد رفتاری فرد تأثیر می‌گذارند. بر این پایه، کنترل رفتاری درک شده به دیدگاه افراد از ظرفیت خود برای انجام یک رفتار خاص نسبت داده می‌شود. این به معنای درک فرد از ظرفیت خود برای اجرای یک رفتار خاص است (آجزن و دیگران، ۲۰۱۱). بر این پایه، کنترل رفتاری درک شده احساس عمومی شخص از «شایستگی و توانایی تحت نفوذ قراردادن رفتارها» است. همچنین، کنترل رفتاری درک شده با توجه به اطلاعات موجود، مهارت‌ها، فرصت‌ها، موانع ممکن و منابع مورد نیاز برای انجام یک رفتار ایجاد می‌شود. هر چه کنترل رفتاری

1. Subjective Norms
2. Teh & Yong
3. Perceived Behavioral Control

درک شده یک فرد بیشتر باشد، قصد انجام آن رفتار نیز قوی‌تر خواهد بود (بل، ۲۰۱۳). به باور «آجزن» (۲۰۱۲) کنترل رفتاری درک شده می‌تواند به طور غیرمستقیم بر عملکرد رفتاری فرد تأثیر بگذارد. این وضعیت به معنای تأثیر کنترل رفتاری درک شده بر قصد انجام رفتاری خاص و مواجهه با مشکلات پیش‌رو در طول اجرای آن رفتار است. نتایج پژوهش‌های پیشین (عبدور-رافییو و عادتولا^۱، ۲۰۱۵؛ حسن^۲ و دیگران، ۲۰۱۶) تأثیر کنترل رفتاری درک شده را بر فرایند اشتراک دانش نشان می‌دهد.

قصد اشتراک دانش

«فیش‌بین و آجزن» (۲۰۱۰) در نظریه عمل منطقی^۳ تأکید کردند که هرچه احتمال درک یک رفتار بیشتر باشد، احتمال انجام آن رفتار بیشتر خواهد بود. این احتمال درک شده، پایه ابعاد اصلی توصیف قصد رفتاری فرد است (بل، ۲۰۱۳). «زالک^۴ و همکاران» (۲۰۱۱) نیز نشان دادند که قصد به اشتراک گذاشتن دانش مانند یک عامل محرک در نتیجه رفتار به اشتراک گذاری دانش در یک سازمان عمل می‌کند. نتایج پژوهش در محیط‌های دانشگاهی نیز گویای این نکته است که قصد اشتراک گذاری دانش به طور قابل توجهی رفتار اشتراک دانش دانشگاهیان را پیش‌بینی می‌کند (عبدور-رافییو و عادتولا^۵، ۲۰۱۵). قصد اشتراک دانش موضوع بسیار مهمی است و تحقیق درباره انگیزه‌های فردی در این مقوله ارزش زیادی دارد. در این بین، عوامل بسیاری وجود دارد که روند قصد اشتراک گذاری دانش را در افراد، تحت تأثیر قرار می‌دهد. برپایه پژوهش‌های پیشین، قصد به اشتراک گذاری دانش متأثر از عوامل محیطی و باورهای فردی است (تسای و دیگران، ۲۰۱۲). از این رو، قصد اشتراک دانش می‌تواند تابعی مشترک از یک نگرش مطلوب یا نامطلوب نسبت به رفتار اشتراک دانش، کنترل رفتاری درک شده و هنجار ذهنی آن باشد که سبب اشاعه آن و یا مانع اجرای آن می‌شود. در قصد اشتراک

1. Abdur-Rafiu and Adeola
2. Hassan
3. Theory of Reasoned Action
4. Zalk
5. Abdur-Rafiu and Adeola

دانش، باورها نیز درباره عواقب احتمالی رفتار اشتراک دانش و انتظاراتهای هنجاری دیگران از اهمیت برخوردار است. از نظر «آجرن» (۲۰۱۲) شناخت باورها درباره عواقب احتمالی رفتار و انتظاراتهای هنجاری، به کنترل عملکرد رفتاری فرد می‌انجامد.

گونه‌شناسی رفتار اشتراک دانش

بر پایه الگوی «نوناکا و تاکوچی» (۱۹۹۵) خلق دانش سازمانی در تعامل بین افراد و انتقال دانش نهان اتفاق می‌افتد (رفتار تعاملی). در این رابطه، دانش نهان به دانش آشکار در قالب مفاهیم، اصطلاح‌ها و روایت‌ها تبدیل می‌شود (رفتار برون‌دهی). در ادامه، دانش آشکار فردی به دانش آشکار گروهی تبدیل (رفتار ترکیب) و در نهایت دانش جدید ایجاد شده نهادینه و به دانش ذهنی مبدل می‌شود (رفتار درون‌دهی). بر این مبنا، اشتراک دانش نیز عنصر اثرگذاری برای کسب مزیت رقابتی در محیط در حال تغییر شمرده می‌شود. از این رو، به باور «نوناکا و تاکوچی» (همان) در راستای شکل‌گیری رفتار اشتراک دانش می‌توان رفتارهای چهارگانه زیر را متصور شد:

- رفتار تعاملی^۱ به معنای انتقال دانش نهان به نهان
- رفتار برون‌دهی^۲ به معنای انتقال دانش نهان به دانش آشکار
- رفتار ترکیب^۳ به معنای انتقال دانش آشکار به آشکار
- رفتار درون‌دهی^۴ به معنای انتقال دانش آشکار به نهان

با در نظر گرفتن پژوهش‌های پیشین (خاتمیان فرو پریخ، ۱۳۸۶؛ موسوی، ۱۳۸۷؛ کفاشان و همکاران، ۱۳۹۴)، وضعیت‌های پیشنهادی این نظریه می‌تواند به عنوان گونه‌های رفتاری انتخابی افراد پس از قصد آنها به اشتراک دانش نیز شمرده شود. در ادامه، ویژگی‌های به دست آمده برای هر گونه رفتار اشتراک دانش ارائه شده است:

1. Socialization
2. Externalization
3. Combination
4. Internalization

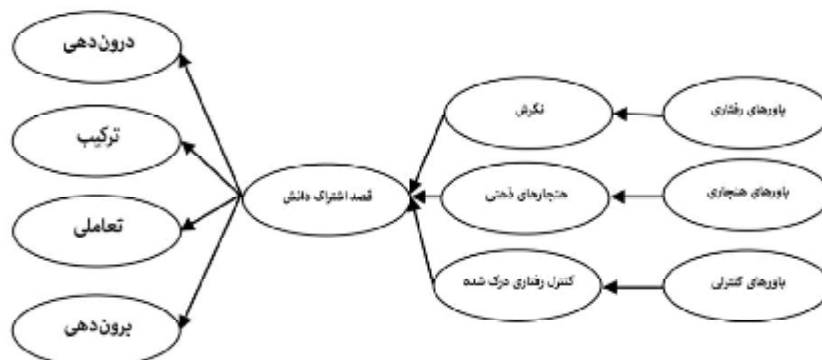

جدول ۱. گونه‌های مختلف رفتاری اشتراک دانش بر مبنای نظریه نوناکا و تاکوچی (۱۹۹۵)

ویژگی‌ها	گونه‌های رفتاری
تبدیل دانش عینی به شکل منحصر به فرد و ضمنی؛ آفرینش دانش ضمنی جدید؛ نهادینه شدن دانش عینی و ...	درون‌دهی
تبدیل دانش عینی به دانش عینی در قالب مجموعه‌های نظام‌مند مانند طبقه‌بندی دانش عینی، اضافه‌کردن به دانش عینی، ترکیب‌کردن و ...؛ توسعه پایگاه‌های اطلاعاتی و بانک‌های آماری؛ تکامل و افزایش دانش عینی	ترکیب
ایجاد دانش نهان جدید مانند مهارت‌ها و مفاهیم ذهنی مشترک؛ تلاش برای ایجاد دانش جدید، مشارکت در تجربه‌های سایرین، شرکت در سمینارها و گردهمایی‌ها	تعاملی
بیان دانش ضمنی به صورت عینی، استفاده مداوم از الگوها، فرضیه‌ها، مفاهیم و استعاره‌ها	برون‌دهی

الگوی مفهومی پژوهش

الگوی مفهومی پژوهش شامل عوامل مؤثر بر قصد اشتراک دانش بر پایه نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده آجزن (۱۹۹۱) از قبیل باورهای رفتاری، باورهای هنجاری، باورهای کنترلی، نگرش، هنجارهای ذهنی و کنترل رفتاری درک شده به عنوان پیش‌شرط‌های قصد اشتراک دانش و رفتارهای درون‌دهی، ترکیب، تعاملی و برون‌دهی دانش بر پایه نظریه نوناکا و تاکوچی (۱۹۹۵) به عنوان پیامدهای رفتاری قصد اشتراک دانش است. با در نظر گرفتن متغیرهای برشمرده و با توجه به مبانی نظری و پیشینه پژوهش، می‌توان روابط متصور شده بین متغیرهای پژوهش را در قالب نمودار ۱ ترسیم نمود.

نمودار ۱. الگوی مفهومی پژوهش

فرضیه‌های پژوهش

با در نظر گرفتن الگوی مفهومی پژوهش (نمودار ۱) فرضیه‌های زیر در راستای تعیین میزان تأثیر پیش شرط‌ها و پیامدهای قصد اشتراک دانش در بین دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه علوم پزشکی شیراز مطرح می‌شود:

۱. باورهای رفتاری تأثیر مستقیم و معناداری بر نگرش دارند.
۲. باورهای هنجاری تأثیر مستقیم و معناداری بر هنجارهای ذهنی دارند.
۳. باورهای کنترلی تأثیر مستقیم و معناداری بر کنترل رفتاری درک شده دارند.
۴. نگرش تأثیر مستقیم و معناداری بر قصد اشتراک دانش دارد.
۵. هنجارهای ذهنی تأثیر مستقیم و معناداری بر قصد اشتراک دانش دارند.
۶. کنترل رفتاری درک شده تأثیر مستقیم و معناداری بر قصد اشتراک دانش دارد.
۷. قصد اشتراک دانش تأثیر مستقیم و معناداری بر رفتار درون‌دهی دانش دارد.
۸. قصد اشتراک دانش تأثیر مستقیم و معناداری بر رفتار ترکیب دانش دارد.
۹. قصد اشتراک دانش تأثیر مستقیم و معناداری بر رفتار تعاملی افراد دارد.
۱۰. قصد اشتراک دانش تأثیر مستقیم و معناداری بر رفتار بیرون‌دهی دانش فرد دارد.

روش‌شناسی، جامعه آماری و روش نمونه‌گیری

پژوهش انجام شده از نوع پیمایشی است. جامعه آماری پژوهش را دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه علوم پزشکی شیراز تشکیل دادند. با در نظر گرفتن جمعیت بیش از ۲۵۰۰ دانشجوی تحصیلات تکمیلی این دانشگاه و برپایه جدول تعیین حداقل اندازه نمونه (ساندرز^۱ و همکاران، ۱۹۹۷) در سطح خطای ۰/۰۵، حداقل تعداد نمونه ۲۹۰ نفر مشخص شد. ابزار گردآوری داده‌ها پرسش‌نامه محقق ساخته بود که بر مبنای ادبیات موضوعی مرتبط و نظر متخصصان طراحی شد. پس از تأیید روایی پرسش‌نامه و به منظور تأیید پایایی آن ۳۰ پرسش‌نامه توزیع شد که ضریب آلفای کرونباخ آن برابر با ۰/۸۹٪ محاسبه گردید. در ادامه، ۳۰۰ پرسش‌نامه به روش تصادفی ساده توزیع گردید که از میان آنها ۲۸۹ پرسش‌نامه قابل تجزیه و تحلیل به دست آمد. ۵۴٪ پاسخ‌دهندگان زن و ۴۶٪ مرد بودند. از نظر مقطع تحصیلی، ۸۵٪ در مقطع کارشناسی ارشد و ۱۵٪ در مقطع دکتری تحصیل می‌کردند.

روش تحلیل داده‌ها

توصیف نمره‌های متغیرهای تحقیق

میانگین و انحراف معیار عوامل پژوهش در جدول ۲ آمده است. چنانکه مشاهده می‌شود، میانگین قصد اشتراک دانش از عوامل دیگر تحقیق بیشتر است؛ در حالی که میانگین رفتارهایی از قبیل ترکیب و تعاملی، از عوامل دیگر کمتر است.

جدول ۲. میانگین و انحراف معیار عوامل پژوهش

ردیف	عامل	میانگین	واریانس	انحراف
۱	باورهای رفتاری	۳/۷۲	۰/۲۲	۰/۴۷
۲	باورهای هنجاری	۳/۶۲	۰/۳۰	۰/۵۵
۳	باورهای کنترلی	۳/۳۶	۰/۲۴	۰/۴۹
۴	نگرش	۳/۶۵	۰/۳۷	۰/۶۱

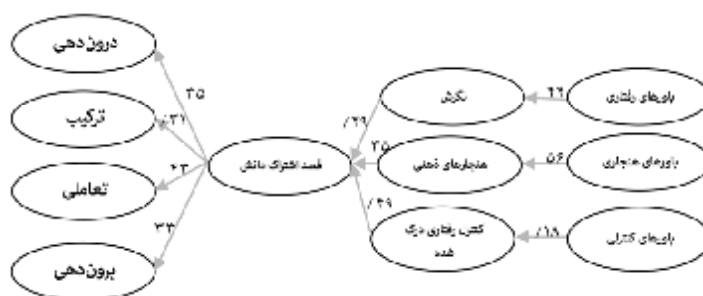
ردیف	عامل	میانگین	واریانس	انحراف
۵	هنجارهای ذهنی	۳/۴۶	۰/۴۴	۰/۶۷
۶	کنترل رفتاری درک شده	۳/۶۵	۰/۲۴	۰/۴۹
۷	قصد اشتراک دانش	۳/۸۴	۰/۴۷	۰/۶۹
۸	درون‌دهی	۳/۲۴	۰/۵۶	۰/۷۵
۹	ترکیب	۳/۱۵	۰/۶۰	۰/۷۸
۱۰	تعاملی‌سازی	۳/۱۶	۰/۶۹	۰/۸۳
۱۱	برون‌دهی	۳/۶۴	۰/۳۱	۰/۵۶

تأیید فرضیه‌ها و تحلیل الگوی پیشنهادشده پژوهش

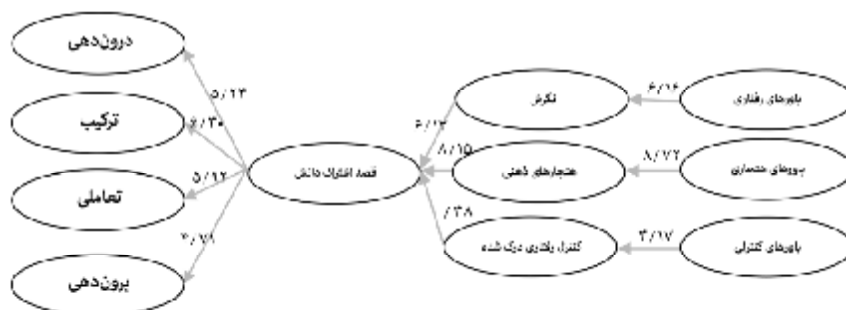
در این پژوهش برای تحلیل، تأیید فرضیه‌ها و تأیید الگوی پیشنهادشده، از روش الگویابی معادلات ساختاری^۱ و نرم‌افزار لیزرل نسخه ۸/۵، استفاده شد. برای آزمون برازش الگو، از آزمون ارزیابی الگو و آزمون الگوی ساختاری استفاده شد.

ارزیابی الگوی مفهومی پژوهش

الگوی ساختاری به وسیله نرم‌افزار لیزرل نسخه ۸/۵ و برپایه ماتریس کواریانس که ورودی برنامه به‌شمار می‌آید، تخمین زده شد. ضریب‌های مسیر الگوی پیشنهادی و مقادیر در نمودارهای ۲ و ۳ نشان داده شده است.

نمودار ۲. الگوی اولیه معادله ساختاری پژوهش (ضریب‌های مسیر)

نمودار ۳. الگوی اولیه معادله ساختاری پژوهش (مقادیر t)

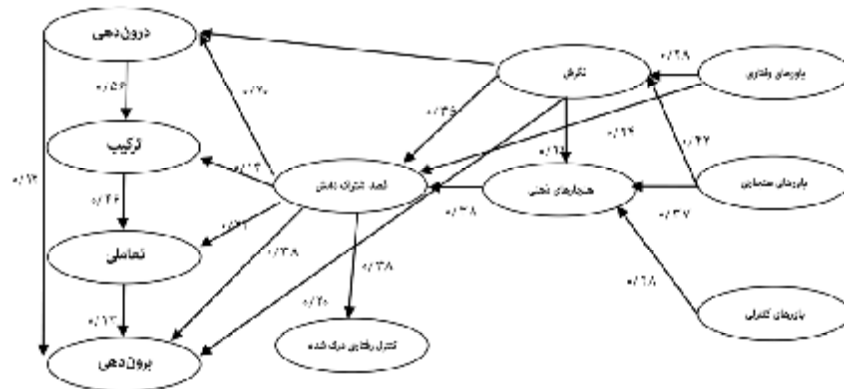
جدول ۳، شاخص‌های معمول برازش، مقادیر قابل قبول و نتایج تحلیلی برای الگوی مفهومی پژوهش را نشان می‌دهد. برپایه این برونداد، با توجه به مقدار به دست آمده از شاخص‌های نسبت مجذور کای به درجه آزادی و RMSEA که بزرگ‌تر از مقادیرهای توصیه شده می‌باشند، نتیجه گرفته می‌شود که برای تقریب در جامعه بسیار بزرگ است و بنابراین الگوی مورد نظر باید رد شود.

جدول ۳. شاخص‌های برازش و نتایج تحلیلی برای الگوی ارزیابی

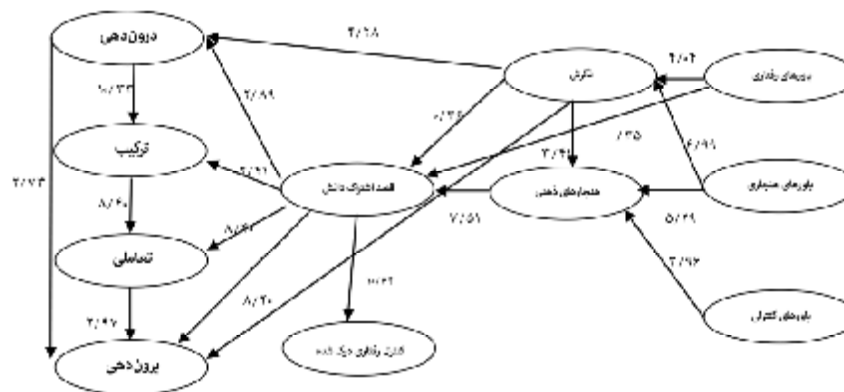
نتیجه	مقدار قابل قبول	شاخص‌های برازش
۱۰/۴۷	< ۳	درجه آزادی / کی دو. (χ^2/df)
۰/۷۸	> ۰/۹	قوت شاخص برازش (GFI)
۰/۱۸۳	< ۰/۰۵	خطای تقریب مربع میانگین ریشه (RMSEA)
۰/۰۸۴	< ۰/۰۸	باقی مانده مربع میانگین ریشه (RMR)
۰/۷۷	> ۰/۹	شاخص برازش بهنجار شده (NFI)
۰/۷۲	> ۰/۹	شاخص برازش بهنجار نشده (NNFI)
۰/۷۹	> ۰/۹	شاخص برازش مقایسه‌ای (CFI)

به منظور تعیین منبع اصلی عدم برازش الگوی اولیه پژوهش، از شاخص‌های تعدیل استفاده شد. شاخص‌های تعدیل نشان داد یک رابطه معنادار میان قصد اشتراک دانش و کنترل رفتاری درک شده وجود دارد. در مراحل بعد، همان گونه که در نمودارهای ۴ و ۵

نشان داده شده است، مسیرهای توصیه شده در فرایند تحلیل مسیر مورد استفاده قرار گرفت و کاهش اساسی در کمیت کی دو حاصل شد و الگوی برازش داده‌ها را فراهم آورد. نمودارهای ۴ و ۵ ضریب‌های مسیر و مقادیر t الگوی نهایی پژوهش را نشان می‌دهد:

نمودار ۴. الگوی نهایی معادله ساختاری پژوهش (ضریب‌های مسیر)

نمودار ۵. الگوی نهایی معادله ساختاری پژوهش (مقدار t)

شاخص‌های نیکویی برازش الگوی شناسایی شده (نمودارهای ۴ و ۵) در جدول ۴ آورده شده است. تمامی شاخص‌های برازش الگوی شناسایی شده با توجه به مقادیر قابل قبول، واجد شرایط هستند و این نشان می‌دهد که برازش الگوی کلی قابل قبول است.

جدول ۴: شاخص‌های برازش و نتایج تحلیل الگوی نهایی معادله ساختاری پژوهش

شاخص‌های برازش	مقادیر قابل قبول	نتایج
درجه آزادی / کی دو. (χ^2/df)	< ۳	۱/۹۲
قوت شاخص برازش (GFI)	> ۰/۹	۰/۹۶
خطای تقریب مربع میانگین ریشه (RMSEA)	< ۰/۰۵	۰/۰۵۷
باقی مانده مربع میانگین ریشه (RMR)	< ۰/۰۸	۰/۰۲۵
شاخص برازش بهنجار شده (NFI)	> ۰/۹	۰/۹۶
شاخص برازش بهنجار نشده (NNFI)	> ۰/۹	۰/۹۷
شاخص برازش مقایسه‌ای (CFI)	> ۰/۹	۰/۹۸

آزمون فرضیه‌های پژوهش

چنانکه اطلاعات جدول ۴ نشان می‌دهد، مقایسه کلیه شاخص‌های برازش با مقادیر قابل قبول متناظر آنها نشان‌دهنده برازش قوی الگوی نهایی پژوهش است. برای رسیدن به برازش مطلوب الگو، ضریب‌های مسیر برآورد و الگوی ساختاری برای ارزیابی فرضیه‌ها بررسی شد. با توجه به الگوی نهایی پژوهش (نمودارهای ۴ و ۵) نتایج زیر در رابطه با آزمون فرضیه‌های پژوهش به دست آمد:

۱. باورهای رفتاری تأثیر مستقیم و معناداری بر نگرش دارند.
باورهای رفتاری تأثیر مستقیم و معناداری بر نگرش ($t = -۴/۰۴$ و $\gamma = -۰/۲۸$) دارند؛ لذا فرضیه ۱ تأیید می‌شود.
۲. باورهای هنجاری تأثیر مستقیم و معناداری بر هنجارهای ذهنی دارند.
باورهای هنجاری تأثیر معنادار مستقیمی بر هنجارهای ذهنی ($t = ۵/۲۹$ و $\gamma = ۰/۳۷$) دارند؛ لذا فرضیه ۲ تأیید می‌شود.
۳. باورهای کنترلی تأثیر مستقیم و معناداری بر کنترل رفتاری درک شده دارند.
باورهای کنترلی تأثیر معناداری بر کنترل رفتاری درک شده ندارند؛ لذا فرضیه ۳ تأیید نمی‌شود.

۴. نگرش تأثیر مستقیم و معناداری بر قصد اشتراک دانش دارد.
نگرش تأثیر معنادار مستقیمی بر قصد اشتراک دانش ($t=۶/۲۷$ و $\gamma=۰/۳۶$) دارد؛ لذا فرضیه ۴ تأیید می‌شود.
  ۵. هنجارهای ذهنی تأثیر مستقیم و معناداری بر قصد اشتراک دانش دارند.
هنجارهای ذهنی تأثیر معنادار مستقیمی بر قصد اشتراک دانش ($t=۷/۵۱$) دارند؛ لذا فرضیه ۵ تأیید می‌شود.
  ۶. کنترل رفتاری درک شده تأثیر مستقیم و معناداری بر قصد اشتراک دانش دارد.
کنترل رفتاری درک شده تأثیر معنادار مستقیمی بر قصد اشتراک دانش ندارد؛ لذا فرضیه ۶ تأیید نمی‌شود.
  ۷. قصد اشتراک دانش تأثیر مستقیم و معناداری بر رفتار درون‌دهی دانش دارد.
قصد اشتراک دانش تأثیر معنادار مستقیمی بر درون‌دهی دانش فرد ($t=۲/۸۹$) و ($\gamma=۰/۲۰$) دارد؛ لذا فرضیه ۷ تأیید می‌شود.
  ۸. قصد اشتراک دانش تأثیر مستقیم و معناداری بر رفتار ترکیب دانش دارد.
قصد اشتراک دانش تأثیر معنادار مستقیمی بر ترکیب دانش فرد ($t=۲/۴۱$) و ($\gamma=۰/۱۴$) دارد؛ لذا فرضیه ۸ تأیید می‌شود.
  ۹. قصد اشتراک دانش تأثیر مستقیم و معناداری بر رفتار تعاملی افراد دارد.
قصد اشتراک دانش تأثیر معنادار مستقیمی بر رفتار تعاملی فرد ($t=۳/۲۵$) و ($\gamma=۰/۲۱$) دارد؛ لذا فرضیه ۹ تأیید می‌شود.
  ۱۰. قصد اشتراک دانش تأثیر مستقیم و معناداری بر رفتار برون‌دهی دانش فرد دارد.
قصد اشتراک دانش تأثیر معنادار مستقیمی بر رفتار برون‌دهی فرد ($t=۳/۵۳$) و ($\gamma=۰/۱۸$) دارد؛ لذا فرضیه ۱۰ تأیید می‌شود.
- در پایان، به منظور بررسی میزان تأثیر مستقیم و غیرمستقیم متغیرها، لازم است تا اثرهای کل، مستقیم و غیرمستقیم برای متغیرهای الگوارائه شود. در جدول ۵، تأثیرهای مستقیم و غیرمستقیم متغیرهای پژوهش بر یکدیگر آمده است. همان‌طور که ملاحظه

می شود نگرش، هنجارهای ذهنی و باورهای رفتاری به طور مستقیم و باورهای هنجاری و باورهای کنترلی به طور غیرمستقیم بر قصد اشتراک دانش تأثیر می گذارند؛ قصد اشتراک دانش و نگرش بر رفتار درون دهی فرد تأثیر می گذارد؛ درون دهی و قصد اشتراک دانش بر رفتار ترکیب دانش فرد تأثیر می گذارند. رفتار ترکیب و قصد اشتراک دانش به صورت مستقیم و رفتار درون دهی دانش و نگرش فرد نیز به صورت غیرمستقیم بر رفتار تعاملی فرد تأثیر می گذارند. رفتارهای درون دهی و تعاملی فرد، قصد اشتراک دانش و نگرش نیز بر رفتار برون دهی افراد تأثیر گذاشته است.

جدول ۵: تفکیک اثرهای کل، مستقیم و غیرمستقیم در الگوی اصلاح شده

اثر	متغیر وابسته		متغیر مستقل
	مستقیم	غیر مستقیم	
کل			
نگرش	۰/۳۶	۰/۴۲	فصد اشتراک دانش
هنجارهای ذهنی	۰/۳۸	۰/۳۸	فصد اشتراک دانش
کنترل رفتاری درک شده	-	-	فصد اشتراک دانش
باورهای رفتاری	۰/۲۴	۰/۳۶	فصد اشتراک دانش
باورهای هنجاری	-	۰/۳۲	فصد اشتراک دانش
باورهای کنترلی	-	۰/۱۱	فصد اشتراک دانش
قصد اشتراک دانش	۰/۲۰	۰/۲۰	درون دهی
نگرش	۰/۳۳	۰/۴۱	درون دهی
هنجارهای ذهنی	-	۰/۰۸	درون دهی
کنترل رفتاری درک شده	-	-	درون دهی
درون دهی	۰/۵۶	۰/۵۶	درون دهی
قصد اشتراک دانش	۰/۱۴	۰/۲۵	ترکیب
نگرش	-	۰/۲۳	ترکیب
هنجارهای ذهنی	-	۰/۰۹	ترکیب
کنترل رفتاری درک شده	-	-	ترکیب
ترکیب	۰/۴۶	۰/۴۶	تعاملی
درون دهی	-	۰/۲۶	تعاملی

اثر			متغیر مستقل	متغیر وابسته
کل	غیر مستقیم	مستقیم		
۰/۳۲	$(۰/۱۴*۰/۴۶)+(۰/۲۰*۰/۵۵*۰/۴۶)=۰/۱۱$	۰/۲۱	قصد اشتراک دانش	
۰/۱۶	=۰/۱۶	-	نگرش	
۰/۱۰	=۰/۱۰	-	هنجارهای ذهنی	
-	-	-	کنترل رفتاری درک شده	
۰/۲۳	-	۰/۲۳	تعاملی سازی	برون‌دهی
۰/۱۰	$(۰/۴۶*۰/۲۳)=۰/۱۰$	-	ترکیب	
۰/۱۸	$(۰/۵۶*۰/۴۶*۰/۲۳)=۰/۰۶$	۰/۱۲	درون‌دهی	
۰/۲۰	$(۰/۲۰*۰/۱۲)=۰/۰۲$	۰/۱۸	قصد اشتراک دانش	
۰/۳۰	$(۰/۳۶*۰/۱۸)+(۰/۳۳*۰/۱۲)=۰/۱۰$	۰/۲۰	نگرش	
۰/۰۸	=۰/۰۸	-	هنجارهای ذهنی	
-	-	-	کنترل رفتاری درک شده	

بحث و نتیجه‌گیری

هدف این پژوهش بررسی تأثیر پیش شرط‌ها و مطالعه پیامدهای قصد اشتراک دانش در بین دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه علوم پزشکی شیراز بر پایه نظریه رفتار برنامه‌ریزی شده «آجزن» (۱۹۹۱) و نظریه «نوناکا و تاکوچی» (۱۹۹۵) بود. نتایج به دست آمده از تحلیل داده‌ها نشان داد از ده فرضیه پژوهش، هشت فرضیه تأیید شده است. بر این پایه، باورهای رفتاری بر نگرش، باورهای هنجاری بر هنجارهای ذهنی، نگرش بر قصد اشتراک دانش، هنجارهای ذهنی بر قصد اشتراک دانش و قصد اشتراک دانش بر رفتارهای درون‌دهی دانش، ترکیب، تعاملی و برون‌دهی دانش افراد تأثیر مستقیم و معناداری دارد (فرضیه‌های ۱، ۲، ۵، ۵، ۷، ۸، ۹، ۱۰). اما دو فرضیه دیگر پژوهش تأیید نشد (فرضیه‌های ۳ و ۶). بر این اساس، اثر باورهای کنترلی بر کنترل رفتاری درک شده و اثر کنترل رفتاری درک شده بر قصد اشتراک دانش تأیید نشد. در این پژوهش اثر باورهای رفتاری بر نگرش فرد به قصد اشتراک دانش مورد توجه قرار گرفت (فرضیه ۱). نتایج

پژوهش نشان داد باورهای رفتاری نه تنها به صورت مستقیم و معنادار بر نگرش دانشجویان به اشتراک دانش اثر می‌گذارد، بلکه به صورت مستقیم بر قصد اشتراک دانش در بین آنها نیز تأثیرگذار بوده است. به بیان دیگر، عقاید درباره عواقب احتمالی رفتار، سبب ایجاد نگرش مطلوب یا نامطلوب نسبت به رفتار فرد می‌شود. در واقع، دانشجویان تحصیلات تکمیلی دانشگاه علوم پزشکی شیراز اعتقاد دارند قصد اشتراک دانش نه تنها سبب سرعت بخشیدن به رشد فعالیت‌های علمی آنها می‌شود و زمینه تعامل بیشتر آنها با یکدیگر را فراهم می‌سازد، بلکه می‌تواند منجر به ایجاد عادت‌های مطلوب در آنان در راستای توسعه علمی و حرفه‌ای گردد. همچنین، اثرباورهای هنجاری بر هنجارهای ذهنی دانشجویان به قصد اشتراک دانش بررسی شد (فرضیه ۲)؛ بدین معنا که آیا درک افراد از فشار اجتماعی، سبب ایجاد هنجار ذهنی در جهت بروز رفتار اشتراک دانش آنها می‌شود یا خیر؟ الگوی نهایی پژوهش نشان داد این اثر وجود دارد. اعضای هیئت علمی و دوستان دانشجویان مورد مطالعه در این پژوهش انتظار دارند آنها با یکدیگر اشتراک دانش داشته باشند و به نظر می‌رسد دانشگاه نیز از این فرایند حمایت کند. در این پژوهش، اگرچه ارتباط مستقیم باورهای کنترلی با کنترل رفتاری درک شده تأیید نشد (فرضیه ۳)، لیکن نتایج تحلیل مسیر نشان دهنده تأثیر مستقیم و معنادار باورهای کنترلی بر هنجارهای ذهنی فرد به قصد اشتراک دانش بود. این بدان معناست که ارتباط معناداری بین میزان آگاهی از مزایای اشتراک دانش و هنجارهای ذهنی فرد به اشتراک دانش و در نهایت قصد عملی او به اشتراک آن وجود دارد. نتایج پژوهش حاکی از این بود که نگرش مطلوب یا نامطلوب فرد به اشتراک دانش، بر قصد اشتراک دانش اثر دارد (فرضیه ۴). این نتیجه با نتایج پژوهش‌های «بامبرگ و همکاران» (۲۰۰۳)، «هو و همکاران» (۱۹۹۹) و «ماتیسون» (۱۹۹۱) همخوانی دارد. بر این پایه، اگر دانشجویان فرایند اشتراک دانش را عملی لذت بخش بدانند، برنامه‌ریزی و تلاش خواهند کرد تا به طور مستمر دانش خود را با دیگران به اشتراک بگذارند.

افزون بر این، نتایج پژوهش نشان داد هنجارهای ذهنی به صورت مستقیم بر قصد فرد

به اشتراک دانش تأثیر دارد (فرضیه ۵). در این مطالعه، تأثیر کنترل رفتاری درک شده بر قصد اشتراک دانش در بین دانشجویان بررسی شد (فرضیه ۶). چنانکه الگوی نهایی پژوهش نشان داد، کنترل رفتاری درک شده تأثیر مستقیم و معناداری بر قصد اشتراک دانش در بین دانشجویان ندارد، بلکه به صورت مستقیم و معنادار قصد اشتراک دانش بر کنترل‌های رفتاری درک شده فرد تأثیر می‌گذارد. این نتیجه با یافته‌های پژوهش‌های پیشین همخوانی ندارد (کاندیوتی و لیچتنستین^۱، ۱۹۸۱؛ لپکوس^۲ و دیگران، ۱۹۹۹؛ ونگ^۳ و دیگران، ۲۰۰۷؛ چانگ^۴ و دیگران، ۲۰۰۹). همچنین، قصد اشتراک دانش بر رفتار درون‌دهی دانش در بین دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی شیراز تأثیر دارد (فرضیه ۷) به گونه‌ای که برنامه‌ریزی برای اشتراک دانش و تصمیم به انجام آن، گونه‌ای از رفتار را در فرد شکل خواهد داد که منجر به تبدیل دانش عینی به شکل منحصر به فرد و ضمنی؛ آفرینش دانش ضمنی جدید و نهادینه شدن دانش عینی در آنها پس از اقدام عملی در خصوص اشتراک دانش با دیگران خواهد شد. این یافته با نتایج پژوهش‌های پیشین (آرمیتاژ و کانر^۵، ۲۰۰۱؛ ویلکینسون و آبراهام^۶، ۲۰۰۴؛ هاراکه^۷ و دیگران، ۲۰۰۴) که به بررسی تأثیر قصد رفتاری بر بروز رفتارهای مشخصی در افراد پرداخته‌اند؛ مطابقت دارد. افزون بر این، نتایج پژوهش نشان‌دهنده وجود رابطه مستقیم و معنادار بین قصد اشتراک دانش و رفتار ترکیب دانش بود (فرضیه ۸). تحلیل داده‌ها نشان داد زمانی که دانشجویان اقدام عملی را در رابطه با اشتراک دانش خود با دیگران اتخاذ می‌کنند، به هدف‌هایی مانند تبدیل دانش عینی آنها به دانش عینی جدیدی در قالب مجموعه‌های نظام‌مندی مانند طبقه‌بندی دانش عینی، اضافه کردن به دانش عینی، ترکیب کردن دانش جدید با دانش پیشین خود و در نتیجه تکامل و افزایش دانش عینی دست می‌یابند. طبق نتایج به دست آمده از پژوهش، اثر قصد اشتراک دانش بر رفتارهای تعاملی و برون‌دهی

1. Conditte and Lichtenstein
2. Lipkus
3. Wang
4. Chang
5. Armitage and Conner
6. Wilkinson and Abraham
7. Harakeh

دانشجویان نیز اثبات گردید (فرضیه‌های ۹ و ۱۰). بر این پایه، زمانی که دانشجویان اقدام‌های عملی را در خصوص اشتراک دانش با دیگران اتخاذ می‌کنند، فرایندهایی از قبیل ایجاد دانش نهان جدید مانند مهارت‌ها و مفاهیم ذهنی مشترک، تلاش برای ایجاد دانش جدید، مشارکت در تجربه‌های سایرین، شرکت در سمینارها و گردهمایی‌ها، به اشتراک‌گذاری دانش ضمنی به صورت عینی؛ استفاده مداوم از الگوها، فرضیه‌ها، مفاهیم و استعاره‌ها را در بین آنها می‌توان انتظار داشت.

بر پایه یافته‌های به دست آمده از پژوهش، روابطی فراتر از الگوی اولیه پیشنهاد شده در پژوهش (نمودار ۱) نیز شناسایی شد. همان‌گونه که «نوناکا و تاکوچی» (۱۹۹۵) رابطه‌ای بین رفتارهای فرد از قبیل درون‌دهی، ترکیب، تعاملی و برون‌دهی متصور شده‌اند، نتایج آزمون الگوی نهایی پژوهش (نمودارهای ۴ و ۵) نیز نشان داد که رابطه مستقیم و معناداری بین چهار نوع رفتار اشتراک دانش (شامل رفتارهای درون‌دهی، ترکیب، تعاملی و برون‌دهی) وجود دارد. این یافته به معنای تأیید الگوی «نوناکا و تاکوچی» (۱۹۹۵) است. افزون بر این، رابطه مستقیم و معناداری بین رفتار درون‌دهی و برون‌دهی نیز در الگوی نهایی پژوهش قابل مشاهده است. این به معنای آن است که افزون بر رابطه بین چهارگونه رفتار پیشنهادی در الگوی «نوناکا و تاکوچی» (۱۹۹۵) می‌توان انتظار داشت زمانی که فرد اقدام به درون‌دهی دانش به دست‌آمده از فرایند اشتراک دانش می‌کند، دانش جدید را در قالب رفتارهایی از قبیل به اشتراک‌گذاری دانش ضمنی به صورت عینی و یا استفاده از الگوها یا استعاره‌ها در چرخه مجدد اشتراک دانش با دیگران قرار می‌دهد.

بر اساس آنچه گفته شد، این پژوهش نقش نگرش و اهمیت آن در شکل‌دهی به رفتار اشتراک دانش را برجسته کرد. در الگوی آجزن، تنها باورهای رفتاری بر نگرش فرد تأثیر می‌گذارند، حال آنکه در این پژوهش نه تنها باورهای رفتاری به صورت مستقیم بر نگرش فرد نسبت به اشتراک دانش با دیگران تأثیرگذار است، بلکه باورهای هنجاری نیز به طور مستقیم بر نگرش فرد نسبت به اشتراک دانش تأثیر می‌گذارند. همچنین، نگرش نه تنها بر

قصدها اشتراک دانش تأثیر مستقیم و معناداری دارد، بلکه به صورت مستقیم و معنادار بر هنجارهای ذهنی، رفتار درون‌دهی و رفتار برون‌دهی دانشجویان در فرایند اشتراک دانش تأثیرگذارند. بنابراین، نگرش به عنوان یک متغیر مهم در شکل‌گیری رفتار اشتراک دانش در بین دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی شیراز ایفای نقش می‌کند. از این رو، برای تغییر رفتار آنها و ترغیب آنها به اشتراک دانش باید نگرش آنها را تغییر داد. به نظر می‌رسد بهترین گزینه تغییر رفتار آنها، تغییر نگرش باشد. در واقع، می‌توان برای به چالش کشیدن باورهایی که برخلاف نگرش مورد نظر آنها هستند و یا تقویت و حمایت رفتارهای موجود آنها، اطلاعاتی به افراد ارائه کرد تا منجر به شکل‌گیری نگرش‌های جدید و حمایت از رفتار مطلوب آنها در راستای توسعه اشتراک دانش در محیط‌های دانشگاهی شود. اشتراک دانش در محیط‌های دانشگاهی مسئله‌ای است که با عوامل متعدد ارتباط تنگاتنگی دارد. هر رفتاری همانند رفتارهای مرتبط با اشتراک دانش نیز می‌تواند در پیوند با عوامل مشخص یا متعددی باشد. بر این پایه، رفتار اشتراک دانش دانشجویان این دانشگاه نیز می‌تواند معلول پیش شرط‌ها و یا عوامل خاصی باشد. با در نظر گرفتن الگوی نهایی پژوهش، رفتار دانشجویان بر اساس باورها، هنجارها و نگرش آنها شکل می‌گیرد و هر تغییری در رفتار آنها مستلزم تغییر در نگرش آنهاست. بنابراین، به منظور تقویت باورها، هنجارها و نگرش‌های فرد نسبت به اشتراک دانش، باید از عوامل تقویت‌کننده بیشتری بهره برد. برای نمونه، آگاهی‌رسانی در خصوص مزایای اشتراک دانش در محیط‌های دانشگاهی، برگزاری برنامه‌های آموزشی مرتبط، به روزرسانی خدمات دانشگاهی همگام با پیشرفت‌های نوین فناورانه، تدوین برنامه‌های آموزشی با رویکردهای مبتنی بر اشتراک دانش، توسعه جلسات نقد و بررسی و ... می‌تواند مشوق‌های مثبت نگرشی در بین آنها قلمداد شود.

منابع

- خاتمیان‌فر، پریسا و مه‌ری پریخ (۱۳۸۶). «بررسی وضعیت و بسترهای به اشتراک‌گذاری دانش در سازمان کتابخانه‌های آستان قدس رضوی در انطباق با الگوی نوناکا و تاکه‌اچی»، فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی،

- موسوی، سعید (۱۳۸۷). مدل هماهنگی استراتژی‌های مدیریت دانش برای ارتقاء عملکرد پژوهشگاه‌ها (پایان نامه دکتری). دانشگاه علامه طباطبائی.
- کفاشان، مجتبی و همکاران (۱۳۹۴). «هماهنگی راهبردی در دانشگاه‌ها و نقش آن در پیاده‌سازی موفق مدیریت دانش در کتابخانه‌های دانشگاهی»، فصلنامه کتابداری و اطلاع‌رسانی، ش ۶۹.
- Abdullah, N. L., Hamzah, N., Arshad, R., Isa, R. M. & Ghani, R. A. (2011). Psychological contract and knowledge sharing among academicians: mediating role of relational social capital. *International Business Research*, 4(4), 231.
- Abdur-Rafiu, Misbau Abiola Mr and Opesade, Adeola O. Dr, (2015). "Knowledge Sharing Behaviour of Academics in The Poly technic Ibadan" *Library Philosophy and Practice (e-journal)*. Paper 1287.
- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human*
- Ajzen, I. (2010). *Attitudes, personality, and behavior* (2nd ed). New Delhi, India: Tata McGraw-Hill.
- Ajzen, I. (2012). *Handbook of theories of social psychology*.
- Ajzen, I., Joyce, N., Sheikh, S., & Cote, N. G. (2011). Knowledge and the prediction of behavior: The role of information accuracy in the theory of planned behavior. *Basic and Applied Social Psychology*, 33(2), 101-117.
- Armitage, C. J., & Conner, M. (2001). Efficacy of the theory of planned behaviour: A meta-analytic review. *The British Journal of Social Psychology*, 40, 471-499.
- Bamberg, S, I. Ajzen, & P. Schmidt (2003). Choice of travel mode in the theory of planned behavior: The roles of past behavior, habit, and reasoned action. *Basic and Applied Social Psychology*, Vol25, Pp175-188.
- Bell, N. M. (2013). Motivation to run: Using Fishbein & Ajzen's theory of reasoned action to predict participation in 5K races (Doctoral dissertation, Indiana University of Pennsylvania).
- Bock, G. W., Zmud, R. W., Kim, Y. G., & Lee, J. N. (2005). Behavioral intention formation in knowledge sharing: Examining the roles of extrinsic motivators, social-psychological forces, and organizational climate. *MIS Quarterly*, 29, 87-111.
- Brutovská, M., Orosová, O., & Kalina, O. (2014). GENDER, NORMATIVE BELIEFS AND ALCOHOL CONSUMPTION AMONG UNIVERSITY STUDENTS. *Psychology Applications & Developments Advances in Psychology and Psychological Trends Series Edited by: Clara Pracana*, 67.
- Cheng, M. Y., Ho, J. S. Y., & Lau, P. M. (2009). Knowledge sharing in academic institutions: a study of Multimedia University Malaysia. *Electronic Journal of Knowledge Management*, 7(3), 313-324.
- Conditte MM, Lichtenstein E (1981). Self-efficacy and relapse in smoking cessation programs. *Journal of Consulting and Clinical psychology*.

49(5):648. Decision Processes, 179-211.

- Ding, Z.K. and Ng, F.F. (2009), "Knowledge sharing among architects in a project design team: an empirical test of theory of reasoned action in China", *Chinese Management Studies*, Vol. 3 No. 2, pp. 130-142. doi: 10.1080/1612197X.2011.614846
- Fishbein, M., & Ajzen, I. (2010). Predicting and changing behavior: The reasoned action approach. New York, NY: Psychology Press.
- Fullwood, R., Rowley, J., & Delbridge, R. (2013). Knowledge sharing amongst academics in UK universities. *Journal of Knowledge Management*, 17(1), 123-136.
- Gerber, M., Mallett, C., & Puhse, U. (2011). Beyond intentional processes: The role of action and coping planning in explaining exercise behavior among adolescents. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 9(3), 209-226.
- Harakeh Z, Scholte R, Vermulst A, de Vries H, Engels R (2004). Parental factors and adolescents' smoking behavior: An extension of the theory of planned behavior. *Preventive medicine*.;39(5):951-61.
- Hassan, m. Aksel, I. Saqib Nawaz, M. Shauka, S. (2016) Knowledge Sharing Behavior Of Business Teachers Of Pakistani Universities: An Empirical Testing Of Theory Of Planned Behavior. *European Scientific Journal* May 2016 edition vol.12, No.13.
- Hu, P. J; Chan, Y. K; Sheng, L. R and Tam, K. Y (1999). Examining the technology acceptance model using physician acceptance of telemedicine technology. *Journal of Management Information Systems*, 16 (2): 91-112.
- Ibragimova, B., Ryan, S. D., Windsor, J. C., & Prybutok, V. R. (2012). Understanding the antecedents of knowledge sharing: An organizational justice perspective. *Informing Science: the International Journal of an Emerging Transdiscipline*, 15, 183-206.
- Islam, M.A., Ikeda, M. and Islam, M.M. (2013), "Knowledge sharing behaviour influences: a study of information science and library management faculties in Bangladesh", *IFLA Journal*, Vol. 39 No. 3, pp. 221-234. Doi: 10.1177/0340035213497674.
- Kalafatis, Stavros p., Pollard, Michael., East, Robert., Tsogas, Markos H (1999). Green marketing and Ajzen's theory of planned behaviour: a cross-market examination. *JOURNAL OF CONSUMER MARKETING*, VOL. 16 NO. 5, pp. 441-460.
- Kathiravelu, S., Mansor, N. and Kenny, K. (2013), "Factors influencing Knowledge Sharing Behavior (KSB) among Employees of Public Services in Malaysia", *International Journal of Academic Research in Economics and Management Sciences*, Vol. 2 No. 3, pp. 107-120.
- Kim, Y. W. & KO, J. (2014). HR practices and knowledge sharing behavior: Focusing on the moderating effect of trust in supervisor. *Public Personnel Management*, 43, 586-607.
- Lipkus IM, Lyna PR, Rimer BK (1999). Using tailored interventions to enhance smoking cessation among African-Americans at a community health center.

Nicotine & Tobacco Research.1(1):77-85.

- Lu, J., Yao, J., & Yu, C. (2005). Personal innovativeness, social influences and adoption of wireless Internet services via mobile technology. *The Journal of Strategic Information Systems*, 14(3), 245–268.
- Mathieson, K (1991). Predicting user intentions: Comparing the technology acceptance model with theory of planned behavior. *Information Systems Research*, 2 (3):173-191.
- Nam, V-x. Vãn T.x. (2016). “DETERMINANTS OF KNOWLEDGE SHARING BEHAVIOR AMONG EMPLOYEES IN VIETNAM SMALL AND MEDIUM ENTERPRISES”.
- Nonaka, I. and Takeuchi, H. (1995), *The Knowledge Creating Company – How Japanese Companies Create the Dynamics of Innovation*, Oxford University Press, New York, NY.
- Saad, A. (2013). A Case Study of Academics’ Knowledge Sharing Motivations at Malaysian Public Academic Institutions. *Journal of Education and Vocational Research*, 4(9), 265-274.
- Sanderz, M; Lewis, P and Thornhill, A. (1997). *Research Methods for business students*. Pitman publishing.
- Teh, P., & Yong, C. (2011). Knowledge sharing in IS personnel: Organizational behavior’s perspective. *Journal of Computer Information Systems*, 51(4), 11-21.
- Trehan, A. & Kushwaha, P. (2012). The implementation of Knowledge Management System in B-Schools. *International Journal of Multidisciplinary Management Studies*, 2(2).
- Tsai, M. T., Chen, K. S., & Chien, J. L. (2012). The factors impact of knowledge sharing intentions: the theory of reasoned action perspective. *Quality & Quantity*, 46(5), 1479-1491.
- Wang, M. S; Chen, C. C; Chang, S. C and Yang, Y. H (2007). "Effects of online shopping attitudes, subjective norm and control beliefs on online shopping intention: a test of the theory of Planned behavior", *International Journal of Management*, Vol. 24 No.2, Pp296-302.
- Wilkinson D, Abraham C (2004). Constructing an integrated model of the antecedents of adolescent smoking. *British Journal of Health Psychology*. 9(3):315-33.
- Zalk, M., Bosua, R. and Sharma, R. (2011), “Improving knowledge sharing behaviour within organizations: towards a model”, *ECIS 2011: European Conference on Information Systems*, AIS Electronic Library (AISeL), pp. 1-6.
- Zhang, P and Fai Ng. F. (2012). “Attitude toward knowledge sharing in construction teams”.